

УДК. 343.974 (510/517)

Невзоров Ігор Львович –

начальник відділу Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук,

Расюк Анастасія Олександрівна –

старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем правового забезпечення діяльності ОВС Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України, кандидат юридичних наук

Боротьба з організованою злочинністю у Китайській Народній Республіці

У статті розглянуто правові та організаційні заходи, які вживаються владою Китайської Народної Республіки для боротьби та протидії організованим злочинностям, надано кримінологічну характеристику організованої злочинності в цій країні.

Ключові слова: організована злочинність, злочинна організація, кримінальне законодавство КНР, бандитизм, причини виникнення організованої злочинності у Китаї.

Актуальність дослідження досвіду Китайської Народної Республіки у боротьбі з організованою злочинністю (团伙犯罪 – ǔhǎi zǔzhǐ) обумовлена низкою міркувань теоретичного та практичного характеру. З науково-теоретичної точки зору дослідження цього питання викликане низкою факторів. У першу чергу, важливістю розвитку такого напрямку науки кримінології як етнокримінологія, оскільки в багатьох країнах світу існують емігрантські діаспори, в яких часто-густо відбуваються негативні соціальні процеси, що не підпадають у поле зору органів державної влади країни знаходження діаспори. Найнебезпечнішими з них є формування злочинних середовищ серед іноземців, що, безумовно, створює загрозу національній безпеці держави.

Крім того, теоретична значущість такого дослідження підтверджується необхідністю постійного врахування зарубіжного досвіду в розробці форм і методів боротьби з організованою злочинністю в нашій країні. І в цьому сенсі досвід Китаю не є виключенням. Водночас, у вітчизняній юридичній науці відчувається брак публікацій з цього приводу. Тому питання правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю в Китаї, стан наукової розробки вказаної проблеми китайськими та зарубіжними вченими, аналіз організаційних, управлінських, процесуальних заходів, що вживаються в цій країні у вказаному напрямку, потребує всебічного висвітлення у відповідних фахових виданнях України.

Загальновідомим фактом є те, що для організації злочинної діяльності у певних регіонах Китаю зі стародавніх часів створювалися та функціонували так звані “тріади”¹, діяльність яких організовувалася на принципах, притаманних сучасній організованій злочинності (постійний характер злочинного промислу, належний рівень самоорганізації, конспіративні методи діяльності тощо). Як було зазначено у доповіді “Транснаціональна діяльність китайських злочинних організацій”, підготовленої ще у 2003 році федеральним дослідницьким відділом бібліотеки Конгресу США за дорученням уряду цієї країни, китайські тріади активно діють на теренах США, Мексики, Російської Федерації, багатьох інших країн Азії. Завдяки високому ступеню конспірації їм вдається досить легко уникати правосуддя [4]. Цьому також сприяє недостатнє знання або взагалі незнання китайської мови правоохоронцями, складнощі, що виникають під час ідентифікації та встановлення особи китайських громадян через їх азійське походження.

Слід зазначити, що й Україна вже входить до сфери впливу китайських злочинних угруповань, оскільки на теренах нашої держави

¹ Як зазначає М. Черета, вперше тріади з’явилися у Китаї у 1647 році. Протягом наступних століть тріади поступово перетворювалися із патріотичних організацій у тасмний синдикат кримінальних угруповань. Центром їхньої діяльності здебільшого є м. Гонконг, де сьогодні існує приблизно 15–20 тріад, що активно займаються злочинною діяльністю. Тріади контролюють ті ж самі види бізнесу, що й мафіозні угруповання з інших країн світу. Це – азартні ігри, проституція, незаконний продаж зброї, контрабанда наркотиків. Також автор вказує на те, що китайський бізнесмен, який відраховує певний відсоток тріаді, де б він не перебував за кордоном, не побоюється місцевого рекету, оскільки він перебуває під захистом тріади [1]. У свою чергу, російський вчений В. А. Номоконов звертає увагу на те, що в Китаї впродовж 1986 – 1996 років було виявлено 197 тис. злочинних угруповань із загальною кількістю 876 тис. членів. У порівнянні з 1986 роком, у 1994 році зростання злочинних угруповань відбулося на 306 % [2, с. 4].

Американський дослідник Бенджамін Карлсон у своїй статті “Як Китай переміг тріади та створив нову ігрову Мекку”, надрукованої в лютому цього року у виданні “Foreign Policy”, зазначає, що у 1999 році під час передачі Макао Китаю внаслідок зіткнення між представниками різних тріад загинуло 42 особи. Члени тріади “Зламаний зуб” вбили португальського посадовця, який здійснював контроль за ігровими закладами у м. Макао. У диско-клубі, що належав цій тріаді, зі стелі звиснував одягнугий у поліцейську форму манекен з петлею на шії [3].

проживає значна кількість громадян Китаю (у Китаї іммігрантів із цієї країни називають “хуацяо”), а згідно з даними багатьох зарубіжних експертів китайські діаспори за кордоном перебувають під негласним контролем мафіозних структур.¹ Зокрема, в м. Києві у 2005 році підрозділом з боротьби з організованою злочинністю Управління СБУ в місті Києві проведено спецоперацію, у результаті якої було звільнено з “мафіозного полону” 90 китайських нелегалів-заручників. Співробітниками СБУ затримано п’ятьох зловмисників, підозрюваних у причетності до “тріади” [7].

Крім зазначеного, з теоретичної точки зору інтерес до китайського досвіду в сфері боротьби та протидії організованій злочинності виявляється у тому, що правова система КНР суттєво відрізняється від правових систем країн континентальної Європи, до яких також належить і Україна. І якщо у сучасному світі правоохоронні інструменти (заходи примусу, ті чи інші види юридичної репресії (правових санкцій) для вирішення завдань боротьби з тими або іншими видами злочинів є більш-менш універсальними, то заходи регулятивного характеру, які застосовуються у Китаї для зменшення впливу організованої злочинності на суспільство та державу, відрізняються від тих, що існують у Європі та Україні.²

З практичної точки зору досвід КНР у боротьбі з організованою злочинністю має стати у нагоді для налагодження взаємодії правоохоронних відомств обох держав з метою протидії нелегальній міграції, контрабанді, торгівлі людьми, наркотичними та психотропними засобами тощо.

Враховуючи все вищенаведене, дослідження досвіду Китайської Народної Республіки у боротьбі з організованою злочинністю виявляється як актуальна наукова проблема.

Стан наукової розробки проблеми. Питання боротьби та протидії організованій злочинності в Китаї досліджувалися багатьма ки-

¹ Електронне видання “Україна кримінальна”, посилаючись на дані Посольства Китайської Народної Республіки в Україні, стверджує, що станом на 2010 рік у нашій країні нараховувалося приблизно 20 000 тис. громадян Китаю, які переважно мешкали у таких містах як Київ, Одеса та Харків [5]. У свою чергу, за даними видання “Коментарії”, перепис населення 1989 року нарахував 679 громадян Китаю, які мешкали на території України. До 2001 року їх кількість збільшилася до 2213 (з них 1020 осіб мали громадянство України). У 2001 році найбільша кількість китайців мешкала у містах Харкові (738), Києві (505), Одесі (391), Донецьку (165) та Дніпропетровську (103). Сьогодні в Україні перебуває приблизно 8,5 тис. китайських студентів і 11–12 тис. громадян, які працюють і перебувають в Україні на легальних підставах [6].

² Як вказує Б. Карлсон, Уряд КНР, усвідомлюючи стан криміногенної обстановки у м. Макао, тривалий час відмовлявся від пропозиції уряду Португалії взяти під свою юрисдикцію м. Макао. Після його повернення під суверенітет цієї країни, Китай розташував у місті гарнізон Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) для охорони правопорядку. За рік перебування НВАК у м. Макао кількість насильницьких злочинів зменшилася на 46 % [3].

тайськими, російськими та американськими істориками, юристами й соціологами. Серед китайських учених-юристів проблеми організованої злочинності стали об'єктом наукових досліджень таких науковців як Сюй Кай, Хе Бінсун, Чень Сінлянь, Ма Кечан, Сінь Ян, Ху Аньган, Чжан Щухай та ін. Зокрема, Хе Бінсун у своїх працях, які виходили впродовж 2002–2003 рр., визначив ознаки і сутність організованого злочинного угруповання та злочинного співтовариства, яке підпадає під ознаки організованого злочинного угруповання. Також цим автором запропоновано прогноз розвитку злочинних організацій у КНР, який полягає в тому, що китайські злочинні угруповання перебувають у процесі постійного розвитку. В цілому процес їхнього розвитку наступний: злочинні угруповання – злочинні організації – загальнокитайські злочинні організації – зарубіжні злочинні організації – транснаціональні злочинні організації. Крім того, Хе Бінсуном підкреслюється, що розвиток кримінального співтовариства невідворотно призводить до розвитку злочинної діяльності у державі в цілому.

Теоретичні засади боротьби з організованою злочинністю, у тому числі із транснаціональною злочинною організацією (跨国组织犯罪), у своїх працях визначив Чжан Щухай.

Кримінологічну характеристику організованої злочинності у КНР з початку проведення економічних реформ провів Сюй Кай.

Серед російських учених, які досліджували досвід КНР у боротьбі з організованою злочинністю, необхідно виокремити праці Р. Д. Шакірової, яка здійснила порівняльно-правовий аналіз організованої злочинності у РФ та КНР, А. В. Белякова, який здійснив історико-політологічний та юридичний аналіз боротьби з корупцією та організованою злочинністю у цій країні в період з 1978 по 2005 роки. Ю. М. Галенович, Н. Х. Ахметшин, В. Я. Портякова досліджували форми та методи боротьби з організованою злочинністю у КНР.

Проблеми боротьби з організованою злочинністю у КНР підіймалися у наукових працях У. Гембла, Л. Діна, Л. Шеллі.

Виклад основного матеріалу. Впродовж 25 років (з 1953 по 1978 рік) організована злочинність у континентальному Китаї (крім Гонконгу, Макао і Тайваню) практично повністю була відсутня. Цей період називають “Золотим століттям” громадського спокою. У континентальному Китаї активний розвиток організованої злочинності розпочався з часів реформування китайської економіки наприкінці 70-х рр. XX ст. [8]. Якщо у 1986 році в Китаї було виявлено 197 тис. злочинних угруповань з чисельністю 876 тис. членів, то через 10 років, у 1996 році, їх налічувалось більше ніж 350 тис. із загальною чисельністю півтора мільйони осіб. При цьому Міністерством громадської без-

пеки КНР у період з 1983 по 2005 рік проводилися тотальні операції по боротьбі з організованою злочинністю не менш ніж 10 разів.

На думку Сюй Кая, причини виникнення організованої злочинності в континентальному Китаї полягають у наступному: соціальна нерівність є джерелом утворення мафіозних організацій; гонитва за грошима та багатством – рушійна сила організацій мафіозного характеру; корупція в державному апараті – чудовий парник і живильне середовище для швидкого розвитку злочинних організацій; кримінальна субкультура є духовною опорою організацій мафіозного характеру; ослаблення громадського контролю; проникнення і вплив зарубіжних злочинних організацій [9, с. 283].

Період з початку й до кінця 1990-х років характеризувався як надзвичайно великим зростанням кількості банд (团伙 – tuánhuǒ), так і розширенням сфери їх активності. Банди з’являлися не тільки в містах, а й у сільській місцевості, на основних автомагістралях і т. ін. Одноразово відбувалися якісні зміни злочинних спільнот, що мають ознаки ОЗГ. Зростає ступінь їх організованості, розширювалася територія діяльності, виявлялося прагнення до встановлення контактів із зарубіжними ОЗГ, розширювався спектр учинюваних злочинів, поліпшувалися технічне оснащення та озброєння, формувався й легалізувався капітал, підконтрольний ОЗГ [10, с. 7–8]. Національною особливістю багатьох організованих злочинних угруповань у Китаї є те, що вони мають власну назву, наприклад, “Чотири моря”, “Небесний шлях”, “Чорна кішка”, “Союз бамбука”, “Союз сосни” тощо.

Зауважимо, що каталізуючим фактором у розвитку організованої злочинності в континентальному Китаї стало інтенсивне проникнення на його територію зарубіжних кримінальних структур: корейських, японських, англійських (Чжунго Лун) і американських (Фучжоу Фейлун Бан), а також ОЗГ, що діють на території Гонконгу і Тайваню. Крім того, важливим фактором швидкого розвитку китайських ОЗГ стало створення “китайського каналу” наркотрафіку, що проходить від території “золотого трикутника” (району на стику кордонів Лаосу й Таїланду, де проводилася значна частина світового обсягу виробництва героїну) через провінцію Юньнань, приморські міста Китаю і далі транзитом через Тайвань і Гонконг до районів кінцевого продажу [11, с. 128–129].

Значне поширення одержують ОЗГ з чіткою ієрархічною структурою. Все більше злочинних співтовариств Китаю використовують методи управління, які застосовуються на сучасних підприємствах, оскільки більшість злочинних організацій або банд діє під прикриттям комерційних організацій. Формуються риси злиття бізнесу і криміналу (завершення формування тіньового капіталу).

Діапазон діяльності злочинних організацій є доволі широким та охоплює фальшивомонетництво, підробку документів, рекет, проституцію, “відмивання” грошей, торгівлю людьми, зброєю, організацію наркотрафіку, вбивства на замовлення.

Не тільки зарубіжні, а й китайські дослідники відзначають зростання оргзлочинності в різних сферах КНР, зокрема в організації наркотрафіку, торгівлі зброєю, нелегальній міграції, викраденні людей, вимагань, убивств, пограбувань, крадіжок і т. ін. Так, у 1999 р. правоохоронними органами КНР було розкрито 900 злочинів, пов’язаних із розшуком жінок і дітей, викрадених з метою викупу, заарештовано 2000 осіб, підозрюваних у їх вчиненні, звільнено 934 жертви. Однією з таких відомих справ є припинення діяльності міжрегіонального злочинного угруповання, яке очолював Є. Ченцзян [12].

У 2001 році судовими органами Китаю було розглянуто 350 справ про діяльність злочинних організацій мафіозного характеру, за якими проходило 1953 особи. Ці показники зросли, порівняно з попереднім роком, у 6,3 і 3,8 рази відповідно [12].

У період з початку 2006 р. по липень 2009 р. у Китаї проходила загальнонаціональна спеціалізована кампанія по боротьбі з організованою злочинністю і бандитизмом (团伙犯罪) [13].

За даними Верховного Народного Суду КНР, з початку 2006 року в справах про організовану злочинність у Китаї було засуджено 12 796 осіб. Велася слідча робота по 108 тис. справ, у яких фігурували 13 тис. банд, більше 89 тис. осіб. До суду було передано 1171 справ. Більше 400 із них пов’язані з протизаконною діяльністю в таких сферах як будівельний і гірничодобувний бізнес, транспорт. Суми, які проходили у таких справах, перевищили 4 млрд юанів, що дорівнює 588 млн дол. США. Більшість злочинів була пов’язана з насильницькими актами, вкрадучи й вбивства. Близько 46 % засуджених отримали покарання у виді позбавлення волі на строк понад п’ять років і страти [13, с. 92].

Ватажки злочинних організацій, як правило, мають кримінальний досвід, нерідко судимість. Наявність судимості у ватажків ОЗГ відзначається більш ніж у 86 % випадків. Вони є своєрідними генераторами злочинних ідей і поглядів, безкомпромісні, винахідливі, честолюбні, іноді релігійні. Найбільш криміногенний вік ватажків ОЗГ коливається в межах від 30 до 40 років (83 %). Понад 97 % ватажків ОЗУ мають середню освіту [13, с. 93].

У континентальному Китаї в процесі розвитку від організацій мафіозного характеру до мафіозних організацій спостерігаються такі закономірності: 1) організації мафіозного характеру поступово підвищують ступінь організації; 2) організації мафіозного характеру створюють економічну потужність і поступово сприяють її зростанню; 3) відбува-

ються модернізація обладнання організацій мафіозного характеру і повернення до організованого насильства; 4) організації мафіозного характеру створюються, розширюються і борються за сфери впливу; 5) в селищах проблема організованої злочинності стає більш гострою; 6) спостерігається множинність видів злочинної діяльності; 7) взаємодія влади та організацій мафіозного характеру виступає як найбільш небезпечна тенденція; 8) відбувається зростання інтелектуальності злочинних організацій [13, с. 96–97].

У сучасному світі в центрі кримінальних інтересів організованих злочинних формувань знаходяться практично всі джерела одержання надприбутку. Злочинні організації мафіозного характеру, що утворилися наприкінці 90-х років ХХ ст., мали одну характерну особливість – угруповань, які чинять тільки насильство, серед них було небагато, а організацій, що діють під прикриттям легального бізнесу, які володіють компаніями і підприємствами, – набагато більше [2].

У межах Міністерства громадської безпеки ще 10 років тому в КНР було створено спеціалізований підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю – Відділ по боротьбі з організованою злочинністю. Він підпорядковується Бюро карного розшуку Міністерства громадської безпеки. Підрозділи вказаного відділу дислокуються на всій території країни.

З лютого 2006 року Центральний Комітет Комуністичної партії Китаю (далі – ЦК КПК) проводить спеціалізовану кампанію “по боротьбі з організованою злочинністю і бандитизмом”. Для організації та координації діяльності різних державних органів у лютому 2006 року ЦК КПК створив “Групу координації боротьби з організованою злочинністю і бандитизмом по всій країні”, яка підпорядкована Політико-правовому комітету ЦК КПК. Утім, ця група не є постійно діючим органом. В органах прокуратури також поки що не створено спеціального підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю. Крім того, слід відзначити, що судова система КНР й досі не забезпечила спеціалізацію суддів з розгляду кримінальних справ про злочини, вчинені організованими злочинними групами.

Також необхідно зауважити, що 31 жовтня 2006 року в КНР прийнято Закон “Про боротьбу з відмиванням грошей”, а 28 червня 2007 року КНР стала членом FATF.

Звернемо увагу, що норми, які передбачають кримінальну відповідальність за участь у злочинному угрупованні (злочинній організації), вперше з’явилися в кримінальному праві КНР у 1997 році [14].

Сьогодні КК КНР встановлено відповідальність за “створення, керівництво та активну участь в організації мафіозного характеру”. Таким чином, КК КНР передбачає відповідальність за три види злочинів

мафіозного характеру, а саме: 1) створення, керівництво та активну участь в організації мафіозного характеру; 2) вербування членами зарубіжних організацій кримінального характеру членів організації на території КНР; 3) лобіювання з боку працівників державних органів інтересів організацій мафіозного характеру або потурання веденню організацією мафіозного характеру протизаконної, злочинної діяльності.

Згідно з чинним КК КНР за “створення, керівництво та активну участь в організації нелегального характеру” передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від 3 до 10 років.¹

Висновки. Аналіз досвіду КНР у боротьбі з організованою злочинністю дає підстави стверджувати наступне:

1) правове забезпечення боротьби з організованою злочинністю у КНР здійснюється за допомогою відповідних норм кримінального законодавства, яке з’явилося у цій країні значно пізніше ніж в Україні;

2) на відміну від законодавства нашої країни, у законодавстві КНР немає відповідних норм, що регулюють організаційно-правові питання боротьби з організованою злочинністю;

3) на відміну від України, серед правоохоронних органів КНР відсутні спеціальні суб’єктів, що здійснюють функції боротьби з органі-

¹ Стаття 294 КК КНР чітко регламентує, що злочинна організація (злочинне співтовариство) визнається такою, якщо одночасно відповідає наступним вимогам:

- стійкість, відносна численність, наявність явних організаторів, лідерів і постійних членів;
- отримання економічної вигоди шляхом злочинної діяльності, наявність економічного потенціалу для здійснення цієї діяльності;
- неодноразове здійснення злочинної діяльності та завдання матеріальної і моральної шкоди, іншого збитку громадянам шляхом насильства, погроз або іншим способом;
- домінування на певних територіях або в певних галузях, формування незаконного контролю або впливу, використання лобіювання або потурання з боку працівників державних органів.

У ній також передбачено, що створення, керівництво злочинною організацією (злочинним співтовариством) карається позбавленням волі на строк від 7 років. У якості додаткового покарання може застосовуватися конфіскація майна.

Активна участь у злочинній організації карається позбавленням волі на строк від 3 до 7 років. Як додаткове покарання може застосовуватися штраф або конфіскація майна.

Проста участь карається позбавленням волі на строк до 3 років, арештом, наглядом або позбавленням політичних прав. У якості додаткового покарання може застосовуватися штраф.

Для членів зарубіжних злочинних організацій, що здійснюють вербування злочинних елементів на території КНР, передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від 3 до 10 років.

Для працівників державних органів КНР, що надають протекцію злочинній організації чи потурання веденню організацією мафіозного характеру протизаконної, злочинної діяльності, встановлюється покарання позбавленням волі на строк до 5 і більше (при обтяжуючих обставинах) років.

У статті 66 Загальної частини КК КНР було додано наступне: “Особа, яка вчинила терористичний акт, злочин, пов’язаний з діяльністю злочинних організацій, що відбула покарання або була амністована, у разі повторного вчинення в будь-який час даного злочину розглядається як рецидивіст”. Ключовим моментом у цій статті є уточнення “повторного вчинення в будь-який час даного злочину” [15].

зованую преступностью. Відповідними повноваженнями у цій галузі наділено Карний розшук як складову Міністерства громадської безпеки КНР.

Список використаних джерел

1. Черета М. Пекин проти триад [Електронний ресурс] / М. Черета. – Режим доступу :
http://gazeta.zn.ua/POLITICS/pekin_protiv_triad.html.
2. Номоконов В. А. Транснациональная организованная преступность: дефиниции и реальность : монография / В. А. Номоконов. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та. 2001. – 375 с.
3. Benjamin Carlson Broken Tooth and New Macau / [Electronic resource] / Benjamin Carlson – Mode of access :
http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/01/28/broken_tooth_and_new_macau_gambling_china.
4. Glenn E. Curtis, Seth L. Transnational activities of Chinese crime organization / Glenn E. Curtis, Seth L. // A Report Prepared by the Federal Research Division, Library of Congress under an Interagency Agreement with the United States Government. – 2003. – April.
5. Небольшая и скрытная китайская община в Украине с начала 1990-х / [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
http://crifo.com.ua/?sect_id=10&aid=101598.
6. Вишневский Ю. Открытие Китая: дубль четвертый / [Электронный ресурс] / Ю. Вишневский. – Режим доступа :
<http://gazeta.comments.ua/?spec=1296808065&sart=1296808519>.
7. Китайські Триади орудують в Києві! / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://ar25.org/article/kytayski-triady-oruduyut-v-kyievi.html?qt-tags=0>.
8. Шакирова Р. Д. Сравнительно-правовой анализ организованной преступности в Российской Федерации и Китайской Народной Республике [Электронный ресурс] / Р. Д. Шакирова. – Режим доступа :
http://pravmis1.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1388.
9. Сюй Кай Особенности китайской организованной преступности / Кай Сюй // Российско-китайское взаимодействие в политике, экономике, культуре и образовании: опыт, проблемы, перспективы : материалы конф. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2008. – С. 283–287.
10. Беляков А. В. Борьба с коррупцией и организованной преступностью в КНР в период реформ и открытости (1978–2005) : автореф. дис. ... канд. ист. наук : спец 07.00.03 “Всеобщая история” (нового и новейшего периода) / А. В. Беляков. – М., 2006. – 20 с.
11. Хэ Бинсун Тенденции развития преступности в КНР / Бинсун Хэ // Криминологический журнал Байкальского национального университета экономики и права. – 2013. – № 1. – С. 127–129.
12. Репецкая А. Л. Специфика деятельности китайских этнических преступных групп в Восточной Сибири постсоветского периода” / [Электронный ресурс] / А. Л. Репецкая. – Режим доступа :

http://traccc.gmu.edu/wp-content/uploads/2013/09/Repetskaya_Siberia_Chinese_Triads_2012.pdf.

13. Сюй Кай Криминологическая характеристика организованной преступности в КНР (1990–2009 гг.) / Кай Сюй // Журнал российского права. – 2009. – № 11. – С. 88–97.

14. Трощинский П. В. Юридическая ответственность в праве Китайской Народной Республики / П. В. Трощинский. – М. : ИДВ РАН, 2011. – 272 с.

15. Подчернина А. Изменения в Уголовном кодексе Китая : [Ч. 2] [Электронный ресурс] / А. Подчернина. – Режим доступа :

<http://wan-shi-ru-yi.com/zakonodatelstvo-kitaya/izmeneniya-v-ugolovnom-kodekse-kitaya-ch-2-2>.

В статье проанализированы правовые и организационные меры, предпринимаемые органами государственной власти КНР для борьбы и противодействия организованной преступности, представлена краткая криминологическая характеристика организованной преступности в этой стране.

The article deals with the legal and organizational measures, which are used by People's Republic of China to combating organized crime, criminological characteristic of organized crime in this country are given.

Стаття надійшла до редакції журналу 16 вересня 2013 року.